

Landbrug i ”gamle dage” – på markarbejde

Blandt Lokalhistorisk Arkivs over 10.000 billeder fra den tidligere Støvring Kommune er en hel del, der fortæller om arbejdet i landbruget før i tiden. En del af billederne stammer fra området omkring Øster Hornum og en del fra den øvrige kommune.

I tiden før mekaniseringen var det menneskekræfter, suppleret med hestekræfter, der klarede alt landbrugsarbejde. Hårdt slid og mange mennesker i arbejde.

I sidste halvdel af 1800-tallet begyndte der at komme maskiner til afhjælpning af det hårde slid. Primitive høstmaskiner, radrensere og såmaskiner sås efterhånden på markerne. Først ved de større bedrifter, siden også ved husmandsstederne. De første traktorer kom til egnen i 1920'erne og 1930'erne, men først efter krigen, som en følge af den omfattende Marshall-hjælp fra USA, kom der for alvor gang i udskiftningen af heste med traktorer.

Høstarbejde i 1920'erne

Det er nok først og fremmest billedet af høst med le, der dukker op for det indre øje, når man tænker på landbrug før i tiden.

Her er det en ung kvinde, der river kornet, der så vidt det kan ses er havre, sammen for siden at binde det til neg.

Den unge mand står klar med leen.

Billedet er, efter påklædningen at dømme, fra 1920'erne.

Det høstede korn køres hjem

Når kornet efter høsten havde stået til eftertørring i traver et passende stykke tid, blev det kørt hjem i laden på en vogn forspændt et par heste.

Her er det Else Kristophersen fra Harrild, der sidder på læsset og styrer hestene sikkert hjem.

To karle med plejle

Efterhånden som der i vintrens løb blev brug for korn og halm til fodring af gårdens dyr, skulle der tærskes.

Det foregik med plejle som vist her på billedet.

Da det var et meget anstrengende arbejde, blev der kun tærsket hvad der var brug for i den nærmeste fremtid.

De to plejkarle her er fra Fredsgård i Støvring.

Der sættes kartofler

Der sættes kartofler på Gammelholm ved Sørup i begyndelsen af 1900-tallet.

Hver person er forsynet med en sæk fyldt med kartofler. Sækken hænger over skulderen i en strop.

Kartoflerne tages op om efteråret

Når kartoflerne om efteråret skulle tages op, blev jorden først løsnet med et hestetrukket redskab. Herefter var det blot om at gøre at komme ned på knæ og med de bare hænder rode kartoflerne op i kurve.

Det var et mandskabsmæssigt krævende arbejde, så alle måtte hjælpe med. Skolerne holdt fri, når kartoflerne skulle tages op, så børnene kunne hjælpe til. Ferien kaldtes kartoffelferien. Nu hedder den efterårsferie.

Hestetrasket kartoffeloptager

Her er vi kommet lidt længere op i tiden. Her tages kartofler op hos Marinus Nielsen i Hæsum 1950.

Maskinen løsner kartoflerne fra jorden og lægger dem så nogenlunde i en række, så de er nemmere at samle op.

Dette arbejde foregår på samme måde som vist på forrige billede.

Kartoffeloptager på herregårdsmuseet Hessel

Denne type kartoffeloptager graver både kartoflerne op og renser dem så nogenlunde for jord i den roterende sigte til venstre.

Typen var meget udbredt og danner grundlag for senere og mere avancerede kartoffeloptagere.

Stadig skulle kartoflerne efterfølgende samles op med håndkraft.

Der køres med stude og heste i Hæsum

Når der skulle transporteres korn, kartofler, roer eller hvad der måtte være aktuelt benyttedes altid de gamle stive vogne og som trækraft enten stude eller heste.

Det var kun til kørsel med personer, der anvendtes af-fjedrede vogne.

Billedet med de to arbejdsvogne er taget ved Anders Nielsen gård i Hæsum i begyndelsen af 1900-tallet.

Roearbejdere i Rodsted

Indtil for få årtier siden var roerensning et tilbagevendende plagsomt arbejde for børn og voksne i landbruget. Række op og række ned.

På billedet, der er fra Rodsted Kirkegård taget 1899, er man dog mange sammen om arbejdet.

Hvis man gik alene, kunne der synes langt til enden af en række – og herefter fulgte en ny, og sådan gik dagen.

Roedynding ved Hæsumgård

Her er de tre raske gutter gået på knæ for at tynde ud i roerne. Om der er saftvand i den medbragte magnum-flaske forlyder der intet om.

Arbejdet foregår ved Hæsumgård. I lavningen ses vejen mellem Hæsum og Guldbæk.

Billedet er taget først i 1920'erne, og det er fra venstre Marinus Rytter fra Ferslev, Niels Jensen fra Sørup og "Københavneren".

Roerne køres hjem

Hen på efteråret skulle roerne køres hjem. Først blev toppene hakket af med specielle roejern og roerne løsnedes eventuelt med et hestetrukket redskab.

Når det var sket blev roerne læsset på vognen og kørt hjem til gården, hvor de blev opbevaret i en udendørs kule, der blev tilvirket, så den gerne skulle være frostfri vinteren igennem.

Frosne roer i kule

Roerasper

Det var dog ikke altid roerne undgik at blive frosne.

Her er det til venstre et par mænd i Hæsum, der er i gang med at frigøre de stivfrosne roer fra kulen.

Herefter skulle roerne tøs op i stalden og herefter hurtigt bruges inden de rådne.

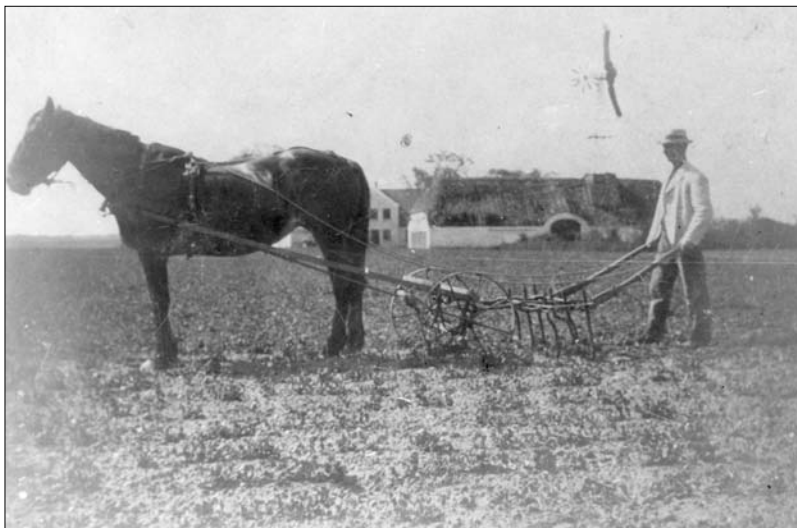
Til højre ses en reklame for en flunkende ny roerasper fra ”Fabrikken Fram, Struer”.

Der pløjes

Efter høst skulle der pløjes. Her er det Albert Frendrup fra Molbjerg, der er standset op i arbejdet til ære for fotografen.

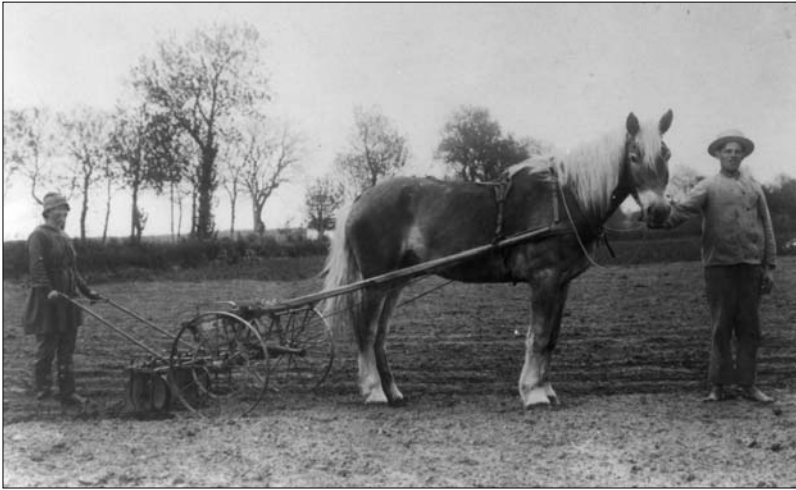
Der var først med fremkomsten af traktorer, at den flerfugede plov kom i anvendelse.

Der radrenses ved ærter

Her er en tidlig udgave af radrenserne.

Billedet er fra cirka 1935 og viser Knud Sørensen fra Brunholm, der er i færd med at radrense ved ærterne.

Radrensning i roemark

Her er det Niels Chr. Kristensen fra Foldager ved Aarestrup, der cirka 1920 leder hesten den rigtige vej, mens det nok er hans kone, der styrer radrenseren.

Denne model kan, når der køres præcist, komme meget tæt på roerne.

Den ny såmaskine er klar til brug

Denne flunkende nye såmaskine er afløser for den gamle måde at så. Før i tiden blev der sået med håndkraft, hvilket krævede stor øvelse og koncentration, hvis der skulle sås jævnt.

Det er Jacob Veggerby fra Gammelholm ved Sønderup, der er den stolte ejer.

Drengen med stagen sørger for at tudene ikke går tæt.

Hestegang

Hjemme på gårdene skulle der bruges kræfter til at trække de maskiner, der efterhånden blev anskaffet. Det kunne være hakkelsesmaskiner, kværne, tærskværker eller hvad man nu havde.

På billedet går en mand efter hestene for at drive dem frem. De mest medgørlige heste gik troligt rundt og rundt uden at skulle drives nævneværdigt, og så kunne personen, der passede hestegangen, sætte sig op på bommen og køre med.

Det var et arbejde børn tit blev sat til.

Selvaflægger

Her høstes med en selvaflægger i Guldbæk cirka 1930.

En selvaflægger høster kornet og lægger det pænt i bundter, som efterfølgende manuelt bindes til neg.

Fra venstre ses Anders Nørholm, Katrine Nielsen, Jens D. Nielsen, drengen Henry Christensen, Jens Oluf Qvist og på maskinen Simon Nielsen.

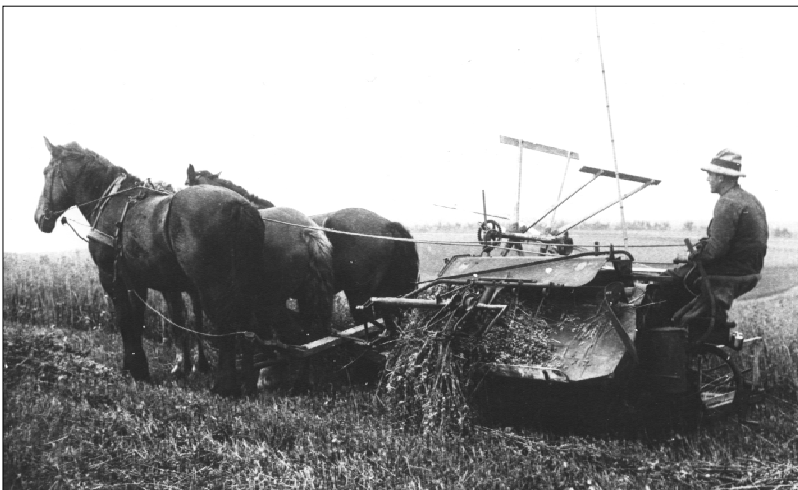

Selvaflægger på Gammel Estrup Landbrugsmuseum

Princippet i en selvaflægger er, at kornet høstes af skærebordet, som ses forrest.

Det er de fire vinger med takker, der roterer i takt med maskinens fremdrift og skubber det høstede korn ud på marken i bundter.

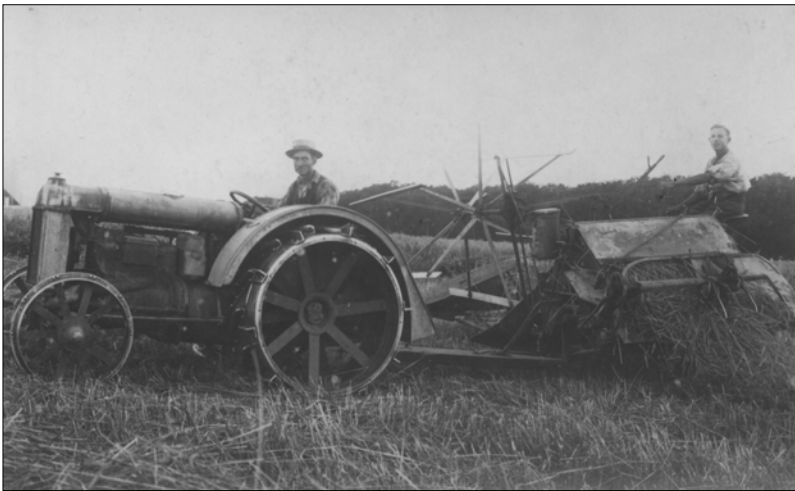
Denne type maskine fik dog ikke nogen lang levetid, da den snart efter erstattedes af selvbinderen.

Høst med selvbinder

Her er det høst med selvbinder hos Søren Qvist, Hæsumgård cirka 1920-25. På selvbinderen sidder Marinus Rytter fra Ferslev.

Selvbinderen kunne, som navnet fortæller, i modsætning til selvaflæggeren, binde negene som herefter kun skulle stilles op mod hinanden i traver, som efterfølgende kørt i lade eller blev stakket udendørs til efterfølgende tærskning.

Traktor i 1920'erne

Det vides desværre ikke hvem der en gang i 1920'erne kører denne traktor med jernhjul og efterspændt selvbinder.

Det var absolut kun på de større gårde og navnlig på herregårdene at der så tidligt blev anskaffet de ekstremt dyre traktorer.

På Gammel Estrup Landbrugsmuseum og på Morsø Traktormuseum kan ses et stort udvalg af disse første traktorer.

Lille traktor med efterhængt selvbinder

Efter 2. verdenskrig blev hestene på de fleste gårde snart udskiftet med traktorer. Først var det "den bette grå" Ferguson, der trak det store læs. Andre mærker sås også.

Her er det en Danhorse traktor fra 1954. Ejeren var Einer Winther Madsen fra Tøttrup.

Børnene får lov at køre med.

Selvbinderen er den samme som før blev trukket af heste.

Tærskning af korn

Efter høsten skulle der tærskes. Her ses et tærskeværk trukket ud på marken. Traktoren leverer trækraften til værket. Ofte blev i stedet benyttet en elmotor.

Kornet blev samlet i sække og halmen presset til "lavtryksballer", der efterfølgende blev kørt i lade.

Billederne er udvalgt og kommenteret af Niels Nørgaard Nielsen, Lokalthistorisk Arkiv.